

(ריטב"א בתירוץ ראשון), או שאם היה נוקט רק דין קלפי אגוזים, היינו אומרים שרק בדין זה חולק רבי שמעון, ולדעתו אין בזה נולד, אבל בגרעינים ובשברי כלים מודה, קמ"ל (ריטב"א המיוחס לר"ן).

קִבְּלָהּ מִנֵּיהּ אוּ לֹא קִבְּלָהּ מִנֵּיהּ, שאמנם רב יהודה אמר בשם רב, ובודאי הסכים רב עם רבי חייה שגרעיני תמרים נחשבים נולד, ונחלקו רבי יהודה ורבי שמעון בהם, אבל יש להסתפק אם הסכים רב להלכה כדעת רבי יהודה לאסור הסקה בנולד, שאמנם סובר כמותו לענין מוקצה של נולד (לעיל יט, ב), שמה לענין איסור טלטול הנולד אינו סובר כמותו, וכפי שלהלן (קכח, א) מסתפקת הגמ' [ויתבאר שם] (ריטב"א; ריטב"א המיוחס לר"ן).

מאי לאו בפרסיאתא וְלֹא קִבְּלָהּ, לא בַּאֲרַמִּיאתא, הוֹאִיל וְחִזִּי אַנְבֵּי אַמִּיָּהוּ, 'פרסיאתא' הם תמרים טובים המבושלים יפה, שבשר התמר נפרד מהגרעין, שקודם האכילה נחשבים אוכל, ואחריה למאכל בהמה. 'בארמיאתא' הם תמרים רעים שאינם מבושלים יפה, ואין בשר התמר נפרד מהגרעין, וראויים למאכל אדם, ואגב הבשר מטלטלים את הגרעין (רש"י). ויש מפרש, ש'פרסיאתא' הם תמרים טובים שאין מאכלים אותם לבהמה, ו'ארמיאתא' הם תמרים רעים שמאכלים אותם לבהמה (רש"י להלן קמג, א). ויש מפרש, ש'פרסיאתא' הם תמרים קשים שהגרעינים אינם נאכלים עם התמרים, ו'ארמיאתא' הם תמרים רכים שגרעיניהם נאכלים עמהם (ר"ף להלן נט, ב מדפי הר"ן).

וכי קא מהפך באסורא קא מהפך, ומכאן ראה שאין איסור ליהנות ממוקצה הנאה הבאה ממילא, שכל קושיית הגמ' היא רק על טלטול שבירי הכלים בשעה שמהפך בהם, ומשמע שולוי שמהפך לא קשה איך מסיק בכלים [אבל להשתמש בידיים, אסור אפילו אם אינו מזיזן] (רשב"א). ■ וכן הלכה (משנ"ב תקא, כג, ובשעה"צ ס"ק לא נשאר בצ"ע, וראה משנ"ב מהד' דרשוה"ע 14).

עצים שגִּשְׁרוּ מִן הַדָּקֵל לְתוֹרַת בְּיוֹם טוֹב מִרְבֵּה [עֲלִיהֶם] עֲצִים מוֹכְנִין וּמְסִיקִין, שמאחר ובכניסת החג היו מחוברים, הם מוקצים כל היום, ועוד, שאסרו חכמים להשתמש בעצים שנפלו מאלהים מן העץ בשבת, גזירה שמה יתלוש מן המחובר [ראה ביצה ג, א] (ר"ף ביצה ב, א מדפי הר"ן).

ומרבה על העצים המוקצים עצים מוכנים מערב יום טוב ומבטלן ברוב, שאף שאין מבטלים איסור לכתחילה, איסור דרבנן מותר לבטל (גמ' ביצה ד, ב). ובדינו של רבי יהודה המתיר להסיק בכלים שלמים, אין צורך בתירוץ זה, שכיון שמדליק בכלים שלמים, הרי בשעת ההסקה הכלי הוא דבר היתר, ורק אחרי שנדלק נהפך למוקצה ולדבר אסור, וכשמרבה עליו עצים קודם ההסקה, הרי זה ביטול היתר בהיתר, ואין זה מבטל איסור (מג"א תקד, א).

ורבינו העצים מועיל לא מתורת 'ביטול' ברוב, שדבר שהוא בעין וניכר אינו בטל ברוב, אלא צריך רוב כדי שלא יראה כמטלטל את האיסור אלא מטלטל את ההיתר, והוא כטלטול מן הגז (רשב"א), ויש מפרשים שהוא מתורת 'ביטול' ברוב (ראש יוסף בדת רש"י כא; י"ש"ש ביצה א, ז בדת רש"י"ב ביצה ד"ה בהיתרא).

שְׁהִתְקִינוּ לְפָקוֹד בּוֹ אֶת הַמְּוֹרָחִין וְכוּ', מלאכות שיכול לעשותם במוך, שמשתמש בבגד תשמיש מוך (ריטב"א). ולדעת הכל אינו מקבל טומאה בתורת 'בגד' כשמשתמש לתשמישים אלו, ונחלקו אם עצם היחוד לתשמישים כאלו מבטל ממנו שם בגד, שכבר אינו מיועד לעשות ממנו טלאי, או כיון שיכול להימלך בדעתו ולהשתמש בו לטלאי, נחשב לבגד גם אחרי היחוד (חז"א כלם כח, ב).

נִכְרֵי שְׁחָקָה קֵב בְּבִקְעַת יִשְׂרָאֵל מְסִיקָה בְּיוֹם טוֹב, ויש גורסים 'נכרי שחקה קב בבקעת ישראל מסיקין בה ביום טוב' (מהרש"ל), שלגירסא 'מסיקה' מדובר בבקעת של נכרי [נפירוש המימרא הוא: נכרי שחקה קב בבקעת שלו, ישראל מסיקה ביום טוב], ונמצא מבואר שאף בחפץ נכרי יש דין נולד, ואילו לגירסא 'מסיקין' מדובר בבקעת של ישראל, ובחפץ נכרי אין דין נולד (ראש יוסף). ■ להלכה, נולד בחפץ של נכרי, אסור (ראה משנ"ב שי, יב; שכה, טז; תקפו, פח; שעה"צ תקא, לה, וראה שם פרטים נוספים).

שְׂאִין מְדֻלְּקִין בְּפִתִּילָה שְׂאִינָה מְחֹרְקֶת וְלֹא בְּסַמְרֻטוּטִין שְׂאִינָן מְחֹרְקִין, שאינם דולקים יפה, וחוששים שמה יטו, ולדעת רבי עקיבא, אמנם אינם דולקים יפה, אבל אינה נכבית, ואין חשש שמה יטו (נ"פ רש"י, ר"י מלגול, וריטב"א המיוחס לר"ן). והוסיף 'לא בסמרטוטין שְׂאִין מְחֹרְקִין', ולומר שאפילו שהם משופשפים ונדלקים ביתר קלות, אף בהם אין מדליקים לדעת רבי אליעזר (גור אריה למהר"ל), ובתוספתא איתא שאין מדליקים בסמרטוטין אפילו חרוכים (תוס' ורא"ש, הביאום אחר תמיהה על גירסתנו, שאם בפתילה שאינה מחורכת אין מדליקים, כל שכן בסמרטוטים שאינם חרוכים).

והלכה כרבי עקיבא, ובחינם נהגו אנשים להבהב את הפתילות (תוס'), ויש סוברים שמהנה יפה להבהבם, כדי שיאחז בהם האור יפה (רא"ש). ■ להלכה, מדליקים בפתילה שאינה חרוכה, ואין צורך להבהבם (שו"ע או"ח רסד, ט), ונהגו להבהבם (רמ"א שם), ואין מדליקים בסמרטוטים אפילו מחורכים (שו"ע שם, י).

שֶׁלֶשׁ עַל שְׁלֹשׁ מְצוּמְצָמוֹת לְמֵאֵי הַלְּכָתָא, לְעִנְיַן טוּמְאָה, ולא משתנה אף בזמנים מאוחרים שאינו ראוי אפילו לעניים, שכבר קבעו חכמים שיעור זה (הערוך הגר"ש אלישיב).

חוץ מן המֶלֶל - הבד שתופרי הבגדים כופלים מעט בשולי הבגד קודם תפירתם (רש"י), ויש מפרשים, שהוא החלק שמשייך האורג בראש הבגד ובסופו שיעור שתי אצבעות, העשוי מחוטי השתי ולא הערב (הערוך ערך מל, ד), ונקרא פרנזים, כעין היוצא מצדי טליתות שלנו (נ"פ ערוך השלחן י"ד שם, ה-ו).

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב מְסִיקִין בְּכָלִים, רפויים, שלדעת רב יש בנין וסתירה בכלים (להלן קב, ב), ואין לך סתירה גדולה מהסקה (מג"א תקא, יג בשם טל אורות מלאכת בונה אות ב), או אפילו כלים רגילים, כיון שמלאכת הבערה מותרת לצורך אוכל נפש, מותרת מלאכה נוספת עמה (מג"א שם בתירוץ ראשון), או כיון שאין הסתירה על מנת לבנות, אין זו מלאכה גמורה, ומותרת לצורך (מג"א שם בתירוץ שני ומחצה"ש), או כיון שהסתירה בהבערה היא גרמא, וגרמא מותר (ביאור הגר"א או"ח שיד, ד).

אֲכָלְךָ אִין מְסִיקִין בְּגִרְעִינְיָהּ, ואפילו שחשב מבעוד יום לאכול את התמרים, והיתה דעתו להשתמש בגרעינים אחר אכילת התמרים ובה יש להחשיבים כמופרדים, הפרדת הגרעינים מביאה לקלקול התמרים, ולכן נחשבו מבעוד יום כחלק מהתמרים, ושינוי מאוכל לעץ בעלמא, זהו נולד (תוס'), ואפילו אם הם ראויים עתה למאכל בהמה (רא"ש ביצה ה, ז), ויש סוברים, שמדובר באופן שאינם ראויים למאכל בהמה, שאם הם ראויים למאכל בהמה, הפיכה ממאכל אדם למאכל בהמה, אינה נחשבת נולד (ב"ח או"ח תקא, ו).

אֲבָל קִלְפֵי אֲגוּזִין דְּמַעְקְרָא מְגִלוּ וְהִשְׁתָּא מְגִלוּ אִימָא שְׁפִיר דְּמֵי, ואף שהיה יכול להשמיע רק דין קלפי אגוזים, וממנו היינו למדים בקל וחומר את גרעיני תמרים ושברי כלים, לא זו אף זו קתני